

TRADUCTORES DE VIRGINIA WOOLF AL CATALÀ

En una carta del 5 de març de 1923 a Dorothy Brett, pintora i amiga de la bloomsburiana Dora Carrington, Virginia Woolf sosté: «Kotsky m'indueix a traduir rus, i no tinc temps d'escriure». La literatura russa sempre fascinà el matrimoni Woolf. Durant la dècada dels vint la dama de les lletres angleses compaginà l'escriptura i la traducció d'originals russos a l'anglès a quatre mans amb el jueu ucraïnès Samuel Solomonovich Kotelianski. Arribat a Londres el 1911, amic de D. H. Lawrence, Dorothy Richardson i Katherine Mansfield, qui el presentà als Woolf, Kotsky traduí, conjuntament amb Leonard, Virginia, Lawrence o Mansfield, sempre amb duos o trios, la majoria de textos russos de la Hogarth Press (n'arribà a editar trenta-tres), que inclou títols com *Reminiscences of Tolstoi* (1920) i *The note-books of Anton Tchekhov together with reminiscences of Tchekhov* (1920) de Gorki, *The gentleman from San Francisco and other stories* (1922) de Bunin i *Stavrogin's confession and the plan of the life of a great sinner* (1922) de Dostoievski.

Un dia de març de 1917 el matrimoni Woolf va entrar en una botiga de proveïment d'impremta de Farringdon Street per demanar informació i, sense saber com ni de quina manera, en van sortir amb tot el material necessari per començar el negoci de la impressió. Van pagar-ne al voltant de vint lliures i el van instal·lar al menjador de la Hogarth House, la fantàstica casa del segle XVIII de Paradise Road, Richmond, on vivien. El primer original fou un opuscle de trenta-dues pàgines amb dues històries, una de cada un: «The mark of the wall» de Virginia i «Three Jews» de Leonard. En van imprimir uns cent cinquanta exemplars i els van vendre a un xíling amb sis penics. Havia nascut la Hogarth Press: a més d'un negoci, la base de la carrera literària de Virginia Woolf, que no hagué de patir mai més per publicar els seus llibres.

Els Woolf engegaren la Hogarth Press com un entreteniment, però amb el temps s'anaren professionalitzant fins al punt de convertir-la en una «editorial comercial». La política de selecció d'originals fou molt encertada els primers anys, en què es van editar treballs d'avantguarda que trencaven amb el passat noucentista. Vita Sackville-West i Sigmund Freud foren l'autora i l'autor que els

van reportar més beneficis al llarg del temps. També hi publicaren amics bloomsburians com John Maynard Keynes, T. S. Eliot i E. M. Forster, i d'altres escriptors i escriptores com Katherine Mansfield. A més de promoure la literatura en llengua anglesa, la Hogarth Press va potenciar la traducció a l'anglès d'altres veus literàries i assagístiques d'arreu del món: en són reconegudes mundialment les versions de Freud, Rilke i alguns autors russos com Bunin, Gorki o Tolstoi.

Leonard i Virginia Woolf nuaren un vincle especial amb la traducció. Virginia sabia que era l'única plataforma per donar-se a conèixer a d'altres llengües i literatures i, per això, no posà mai impediments a ser traduïda. Sempre facilità l'accés a la seva obra. La primera traducció de l'autora anglesa fou al francès, el 1926: Charles Mauron versionà «Time passes» per a la revista *Commerce*. En seguiren la traducció de *Jacob's room* al suec el 1927, la de *Mrs. Dalloway* a l'alemany el 1928, la d'*Orlando* al txec el 1929, la de *Mrs. Dalloway* al català el 1930 (per Cèsar-August Jordana), la de «Time passes» al castellà el 1931 (anònima, per a la *Revista de Occidente*), la d'*Orlando* al francès el 1931, la d'*Al far* a l'alemany el 1931, la d'*Orlando* a l'italià el 1933, i així fins als nostres dies amb centenars i centenars de versions.

La primera traducció castellana d'una obra completa de Virginia Woolf fou *Un cuarto propio*, traduïda per Jorge Luis Borges per encàrrec de l'editora argentina Victoria Ocampo. Borges havia estat un dels grans col·laboradors d'Ocampo des de la fundació de la revista *Sur* (la qual havia acollit molts dels seus treballs primerencs), i compartia amb la directora la necessitat de fer accessibles autores i autors europeus consagrats al públic lector argentí. Entre 1935 i 1936 la revista *Sur* imprimí en fascicles *Un cuarto propio* i el 1936 l'edità en forma de llibre. El 1937 sortia a llum la traducció d'*Orlando*, també de Borges. Segons Ana Gargatagli (1993), les circumstàncies que envolten aquestes dues versions són ambigües i obscures. La crítica argentina sempre dubtà que Borges en fos l'únic traductor, dubte que ell mateix alimentà en una entrevista el 1982, quan, amb ironia, sostingué que la seva mare havia traduït *Un cuarto propio* i que ell tan sols l'havia revisat; de la mateixa manera que ella havia revisat la seva traducció d'*Orlando*. *Un cuarto propio* i *Orlando* es publicaren abans de la defunció del pare de Borges, Jorge Guillermo Borges, i, segons Borges mateix, la mare, Leonor Acevedo, no començà a traduir fins després de la mort del marit i, per tant, no podia haver col·laborat en les versions de Woolf al castellà.

Les editorials *Sur* i Sudamericana continuaren publicant l'obra de Woolf. Després d'*Un cuarto propio* i *Orlando*, el 1938 Antonio Marichalar traduí *Al faro*; el 1939 Ernesto Palacio, *La señora Dalloway*; el 1941 Román J. Jiménez, *Tres guineas*; i el 1954 José M. Coco Ferraris traslladà *Diario de una escritora*. La revista *Sur* també va imprimir el 1938 «Pasa el tiempo» en fascicles, en una versió de Marichalar, i el 1947 «Reflexiones sobre la paz durante una incursión aérea» en una de B. R. Hopenhaym. Després arribaren més versions d'altres editorials: el 1946 J. Santainés girà *El cuarto de Jacob*, P. Fraga de Porto tras-

lladà *Los años* i el 1947 E. Guzmán traduí *Noche y día*, totes tres per a l'editorial Lauro de Barcelona; el 1967 Laura Pujol tornà a versionar *Una habitación propia* per a Seix-Barral i el 1978 l'escriptora Carmen Martín Gaité girà *Al faro* per a Edhasa; enmig d'aquest bombardeig d'edicions, el 1956 P. Fraga de Porto edità una selecció d'obres amb diverses traduccions per a Janés.

Abans de l'allau de traduccions al castellà, el 1930 l'escriptor Cèsar-August Jordana (1893-1958) versionà al català *Mrs. Dalloway* per a Edicions Proa, publicat només cinc anys després que a Londres. *Mrs. Dalloway* no arribà sol o per accident. Formà part d'un projecte editorial encapçalat per Marcellí Antich i Josep Queralt, fundadors de Proa, i Joan Puig i Ferrer, director literari, que buscava estimular la novel·la moderna en terres catalanes. Després de l'escassa aflluència narrativa del noucentisme, al final dels anys vint la novel·la adquirí força, i Proa, com a editorial amb una política clara de difusió i obertura, impulsà la publicació d'autores i autors catalans, notoris i emergents, i la traducció de clàssics (Balzac, Dickens, Dostoievski o Tolstoi) i de contemporanis (André Gide, Aldous Huxley, Margaret Kennedy o Virginia Woolf).

Amb *Mrs. Dalloway*, Virginia Woolf, als quaranta anys, parla del que realment la preocupa: les contradiccions de les relacions humanes, la dona en solitud, la cultura patriarcal, la salut, el mite del suïcidi. *Mrs. Dalloway* (el títol originalment havia de ser *Les hores*) se situa a Londres, en un sol dia: la recepció de Clarissa Dalloway. Les campanades del Big Ben en marquen el pas del temps. Les magnífiques visions de la capital anglesa es combinen amb els pensaments dels protagonistes. Clarissa, el seu examant, Peter Walsh, el supervivent amb neurosi de guerra, Septimus Warren-Smith, i la seva esposa italiana Lucrezia, Sally Seton, tots es despullen a poc a poc davant la bullícia metropolitana.

Woolf va arribar aviat al públic català no tan sols per mitjà de la traducció de *Mrs. Dalloway*, sinó també per la de *Flush* de Roser Cardús (1920-1974), el 1938. Jordi Fernando en féu una nova versió el 1988 per a Destino. Llicenciada en farmàcia i autora de la novel·la *Els temps ens han fet així...* (1953), el llibre de narracions *Lepra d'or* (1976) i contes infantils com *El príncep bandoler* (1958) i *La noia del rostre canviant* (1960), Cardús va donar a conèixer en plena Guerra Civil Espanyola, a les Edicions de la Rosa dels Vents, la biografia del gos d'Elizabeth Barrett Browning. El 28 d'agost de 1938 Anna Murià aplaudia la «bona traça» de la traducció al *Diari de Catalunya* i afegia: «Virginia Woolf és un dels autors anglesos més oberts a l'aire europeu i més simpatitzants amb el temperament meridional» (Bacardí i Pelegrí 2004: 47).

Editada en català cinc anys després que la versió originària publicada per la Hogarth Press l'octubre de 1933, quatre anys després que la versió alemanya, tres després que la francesa i sis abans que l'espanyola, *Flush*, aparentment una obra menor, explica les aventures i les desventures de l'espàniel de la poeta anglesa, famosa per la publicació, el 1857, del poemànovella *Aurora Leigh*, el contingut feminista del qual causà polèmica en el seu temps. Per mitjà dels

ulls d'un gos se'ns presenta un quadre deliciós de la vida britànica durant l'època victoriana. *Flush* fou la segona i l'última obra de l'autora durant moltes dècades en llengua catalana.

A causa de la Guerra Civil i la postguerra vam haver d'esperar fins als anys 70 per poder tornar a llegir Virginia Woolf en català. El 1973 Maria-Antònia Oliver va iniciar-ne el retorn amb la traducció d'*Els anys* per a la col·lecció de novel·la «Joanot Martorell», que dirigia Maria Aurèlia Capmany a l'editorial Nova Terra. Capmany, novel·lista, assagista, dona de teatre i traductora de més de trenta obres d'autors francesos, italians i anglesos, reverencià Woolf i la seva obra, i fou una de les seves més grans defensores en territori català els anys setanta i vuitanta. Li dedicà llibres, la cità constantment en pròlegs i articles, n'adoptà personatges de ficció, en promocionà versions, però no la traduí mai. Encara que Virginia Woolf és, com afirma, «la persona que admiro més del món i de la qual he après tantes i tantes coses» (1991: 7), quan tingué l'oportunitat de portar-la al català, la va cedir generosament a Maria-Antònia Oliver, la qual ho revela agraïda a «La feina de traduir» (1992).

Guionista per a la ràdio i la televisió, novel·lista i traductora, Oliver (1946) és coneguda popularment per les seves novel·les policíiques, que protagonitza la investigadora privada feminista d'origen mallorquí Lònia Guiu. La literatura és per a Oliver un joc d'influències. Per això, es poden veure retalls d'obres de Charlotte Brontë, Virginia Woolf i Víctor Català al llarg de la seva novel·la *Joana E.* (1992), la història d'una dona que lluita contra les rèmores pròpies de les societats masclistes. Ha portat al català més d'una desena d'obres d'autores i autors, anglesos i francesos, clàssics i contemporanis, com *L'estepa i altres narracions* de Txèkhov, obra que ha traslladat del rus amb l'eslavista Ricard San Vicente, *Moby Dick* de Herman Melville, *Un conxorxa d'enzes* de John Kennedy Toole, *Frankestein o El Prometeu modern* de Mary Shelley i *El castell dels Carpats* de Jules Verne. A més d'admirar profundament Virginia Woolf, n'ha traduït tres de les seves grans obres: *Els anys* (1973), *Orlando* (1985b) i *Les ones* (1989b), l'edició catalana de les quals no es correspon amb la cronologia de la publicació dels textos originaris, sinó que l'inverteix.

Començat el 1932 amb el títol *Els Pargiter*, *Els anys* es publicà a Londres el març de 1937 i experimentà un èxit estrepitos a banda i banda de l'Atlàntic. La llarga crònica familiar, que s'inicia el 1880 i arriba fins als dies de l'autora, combina el dolor persistent de la humanitat amb instants poètics d'una intensitat insospitada. *Els anys* calca, com cap més llibre de Woolf, l'experiència del sofriment i el desconsol, de la restricció de la llibertat personal i col·lectiva. En aquells dies Hitler havia pujat al poder a Alemanya i havia començat la persecució dels jueus. Tot això rondava en la ment afligida de l'autora, qui en el diari, el 5 de juny de 1935, anotava que aquest llibre l'havia feta sentir «morta».

Publicat el 1928, *Orlando* és una altra cara de Virginia Woolf, la jovial, la pletòrica, l'aventurera, l'amant de la vida. Fruit de la visita de l'autora anglesa

el 23 de gener de 1927 a Knole, el llegendari condomini dels Sackville, i de la relació tempestuosa que mantingué amb l'escriptora Vita Sackville-West, *Orlando* és una mena de biografia fantàstica dedicada a la seva amant, en la qual un ésser immortal vagabundeja per la terra transvestint-se contínuament durant diferents períodes de la història, des de 1586 fins al segle xx. La seva escriptura és apassionada, lleugera, «la rauxa més gran que he conegut mai», segons escrivia l'autora mateix en el diari, el 22 d'octubre de 1927.

A diferència d'*Orlando* i acostant-se més cap a la línia d'*Els anys*, *Les ones* no és una novel·la de vacances, sinó que hi predomina la tragèdia. Amb *Les ones* Woolf torna als records de la infantesa, a la pròpia malaltia, al traspàs de l'estimat germà gran Thoby. Tot plegat la porta a crear una mena de personatges contradictoris, difuminats, que fan via pel precipici de la vida i la mort. Quan el 7 de febrer de 1931 n'anuncia l'acabament, afirma en el diari: «Haig de fer constar, gràcies a Déu, el final de *Les ones*. He escrit les últimes paraules oh, Mort fa quinze minuts, després de lliscar dins un remolí per les últimes deu pàgines amb alguns moments d'una intensitat i un embriagament tals que era com si em limités a anar tentinejant darrera la meva pròpia veu, o més aviat darrera d'una mena d'orador (com quan estava boja)».

Maria-Antònia Oliver en un article sobre les traduccions de Maria Aurèlia Capmany sosté (1992: 261): «Traduir és traïr. I fins que no assumeixes que les traduccions que fas són una traïció a l'obra original, no podràs traduir tranquil·la i, a més, no ho faràs bé». Segurament l'assumpció serena de la coneguda traïció fou el que va permetre a Oliver acarar la ingent feina de traslladar al català *Els anys*, *Orlando* i *Les ones*. La traductora reconeix que traduint Virginia Woolf, fent una lectura a fons de la seva obra, se li va revelar el mite. «Un mite», remarca, «que ja era de l'Aurèlia i que me'l va traspasar a mi» (1992: 263). Ella ens l'ha traspasat a nosaltres, no tan sols amb les versions de Woolf, sinó també amb les incursions de l'autora anglesa en la literatura d'Oliver.

Amb Maria-Antònia Oliver, Helena Valentí (1940-1990) fou l'altra traductora de Woolf al català que va repetir: el 1984 va versionar *Al far* per a Proa i el 1985 va traslladar *Una cambra pròpia* per a la col·lecció «Plec de Setze», que dirigia Montserrat Roig, de Grijalbo (Deriva va reeditar-la el 1996). Filla de pare il·lustre, Helena Valentí va traduir al castellà, entre altres autors i autores, William Blake, Marilyn French, Nicholas Guild, Najib Mahfuz, Harold Robbins, Bernice Rubens, Roger T. Taylor i Doris Lessing, amb qui més d'un cop va confessar sentir-se identificada i de la qual va traslladar *El quadern daurat*. Després de treballar en diverses universitats angleses, de retorn a Catalunya, el 1974, decidí compaginar la traducció amb la narrativa pròpia. Els llibres d'Helena Valentí versen sobre la dona i les relacions amb ella mateixa i amb el món; la majoria de les seves traduccions al català, també. Virginia Woolf i Katherine Mansfield, de qui traslladà *La garden party i altres contes* i *Un home casat i altres crueltats*, foren algunes de les escollides. Valentí admet en una en-

trevista amb Vicent Martí (1990: 63) que se sent «tant literàriament com vitalment» més atreta per Katherine Mansfield que per Virginia Woolf. Per això, la relació que manté amb Woolf, més «distanciada», és «molt literària, històrica».

Publicat l'octubre de 1927, *Al far*, que seguí a *Mrs. Dalloway*, és una novel·la autobiogràfica, la història de la família Stephen, on el personatge central, Mrs. Ramsay, és una evocació de Julia Stephen. Hi ha al voltant de Mrs. Ramsay i, més tard, del seu record una aura que forma part de la fascinació pel mite de la dona-mare en què va créixer la nena Virginia Stephen. Quan Vanessa Bell el llegí, se sentí profundament trasbalsada. En una carta de l'11 de maig de 1927 revela a Virginia: «Em sembla que en la primera part del llibre has fet un retrat de la mare més real del que mai em podia haver imaginat. És quasi dolorós tenir-la tan ressuscitada».

El 1929 veié la llum *Una cambra pròpia*, fruit de dues conferències sobre les dones i la literatura que Virginia Woolf pronuncià al Girton College i a l'Arts Society del Newnham College, de Cambridge, un any abans. Amb *Three guineas* (1938), *Una cambra pròpia* és un dels llibres més explícitament ideològics de l'autora anglesa. De manera reiterada argumenta que una escriptora necessita un estudi propi i una renda anual per poder escometre la creació i afrontar la situació d'enclaustrament social que ha viscut al llarg del temps. En definitiva, *Una cambra pròpia* és, ho apunta Valentí, «un assaig de lectura imprescindible per a qualsevol dona que vulgui ser escriptora» (Martí 1990: 63).

A part de portar al català la biografia de Virginia Woolf de John Lehmann el 1991, Marta Pera (1959) traduí el 1989 l'últim llibre de Woolf, *Entre els actes*, per a la col·lecció «Les millors obres de la literatura universal. Segle xx» d'Edicions 62. El llibre conté una presentació, «Virginia Woolf: últim acte», de Marta Pessarrodona, que sintetitza la trajectòria de l'escriptora anglesa. Poeta, com a assagista Pessarrodona ha publicat nombroses introduccions a obres d'autores i autors anglesos i nord-americans, especialment del grup de Bloomsbury. Traductora de l'anglès i el francès, igual com Capmany, la seva obra té un deix de Woolf, si bé no l'ha traduïda mai, encara que l'ha donada a conèixer a bastament: fou l'autora de la guia de lectura de Virginia Woolf que va editar la Caixa de Pensions el 1983 i la comissària de l'exposició «El grup de Bloomsbury» celebrada a Barcelona el setembre de 1986. El 1979 va traslladar al castellà *La muerte de Virginia* de Leonard Woolf i la biografia canònica que el nebot de Virginia Woolf, Quentin Bell, féu de la seva tia per encàrrec de Leonard els anys setanta. El 2001 va editar i va traduir l'antologia d'assaig woolfià, *Viajes i viajeros*.

Entre els actes és l'última novel·la de Virginia Woolf, que no veié mai publicada. Hi ha qui diu que és una carta de comiat a Vita (Mrs. Manresa és una transposició de l'aristòcrata) i d'altres que apunten que la seva amiga Ethel Smyth en fou la font d'inspiració (Miss La Trobe fa pensar en la sufragista i compositora). En acabar aquest llibre, l'autora anglesa caigué en una depressió

definitiva. Al cap d'un mes, sortí a passejar al camp i desaparegué al riu Ousse. La trobaren morta al cap de quinze dies amb les butxaques de l'abric plenes de pedres. Tenia cinquanta-nou anys i havia escrit una de les obres més transgressores del segle xx.

Segurament a Virginia Woolf, que estimava la traducció, l'hauria afalagada contemplar la seva obra reescrita en la nostra llengua, com també l'hauria fascinada descobrir la seva empremta en les nostres escriptores. Maria Aurèlia Capmany obre la novel·la *Quim/Quima* amb una carta, que dirigeix a Virginia Woolf, justificant que Quim, també anomenat Xim, també Quima o Xima, és una adaptació del seu Orlando. Fascinada per la dona i l'obra, Capmany s'adreça a Woolf amb aquestes paraules:

Jo no sóc anglesa, estimada Virgínia, no he estat mai plana de pit ni llisa d'anques com tu, ni he fruit de caps de setmana immensos, ni en els meus camps creix gespa, ni a la meua Universitat l'heura cobreix les finestres i per tant la llum no hi entra per un sedàs verd. La gent no llegeix al metro ni al tramvia, la gent no llegeix per plaer, la gent llegeix per examinar-se i s'apunta amatent les vegades que el poeta rima amb femení o amb masculí i les vegades que utilitza l'adjectiu *ombrivol*. Ni tan sols saben que vas existir tu per alegria nostra, que existeixes demà i demà passat, car la bellesa no envelleix. La gent ara en el nostre país és colèrica i malfiada, si els dic que existiràs demà no em creuran, buscaran la teva partida de defunció i em diran mentidera. (Capmany 1991: 9)

Quan Capmany va escriure aquest pròleg, el 1971, només hi havia dues traduccions de Woolf en català, molt reculades en el temps, *Mrs. Dalloway* de Cèsar-August Jordana i *Flush* de Roser Cardús. Dos anys més tard, el 1973, sortia la traducció d'*Els anys* de Maria-Antònia Oliver, promoguda per ella mateixa. Segurament, si ara pogués veure que des de 1991, any en què morí, de la dama de les lletres angleses, només se n'ha editat en català la selecció d'assajos de crítica literària *Dones i literatura* (1999), traduïda per Jordi Ainaud i prologada per Jordi Llovet, Capmany s'esfereiria i tornaria a denunciar ben fort que la gent del nostre país «no llegeix per plaer» i que «no saben que Virginia Woolf va existir per alegria nostra».

PILAR GODAYOL
Universitat de Vic

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BACARDÍ I PELEGRÍ 2004: Montserrat Bacardí i Iolanda Pelegrí, *Anna Murià centenari*, Barcelona, Institució de les Lletres Catalanes, 47.
- BELL 2003: Quentin Bell, *Virginia Woolf*, Barcelona, Lumen. Trad. de Marta Pessarrodona.
- CAPMANY 1991 [1971]: Maria Aurèlia Capmany, *Quim/Quima*, Barcelona, Planeta.
- CAPMANY 1997: *Maria Aurèlia Capmany. Obra completa*, vol. VI, Barcelona, Columna.

- CONTIJOCH 1998: Josefa Contijoch, «Fascinacions transferides: Virginia Woolf - Vita Sackville-West», dins Maria Mercè Marçal (ed.), *Cartografies del desig. Quinze escriptors i el seu món*, Barcelona, Proa, 57-82.
- GARGATAGLI 1993: Ana Gargatagli, «Jorge Luis Borges y la traducción», Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, tesi doctoral.
- HURTLEY 2002: Jacqueline A. Hurtley, «Modernism, nationalism and feminism: representations of Virginia Woolf in Catalonia», dins Mary Ann Caws i Nicola Luckhurst (eds.), *The reception of Virginia Woolf in Europe*, Londres, Continuum, 296-311.
- LEHMANN 1991: John Lehmann, *Virginia Woolf*, Barcelona, Edicions 62. Trad. de Marta Pera.
- LOJO RODRÍGUEZ 2002: Laura María Lojo Rodríguez, «'A gaping mouth, but no words': Virginia Woolf enters the land of butterflies», dins Mary Ann Caws i Nicola Luckhurst (eds.), *The reception of Virginia Woolf in Europe*, Londres, Continuum, 218-246.
- MARCUS 2002: Laura Marcus, «The European dimensions of the Hogarth Press», dins Mary Ann Caws i Nicola Luckhurst (eds.), *The reception of Virginia Woolf in Europe*, Londres, Continuum, 328-356.
- MARTÍ 1990: Vicent Martí, «Força dona», *El Temps* (24 de desembre), 60-63.
- OLIVER 1992: Maria-Antònia Oliver, «La feina de traduir», dins AA. DD., *Maria Aurèlia Capmany i Farnés (1948-1991)*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 261-263.
- Pessarrodona 1989: Marta Pessarrodona, «Virginia Woolf: últim acte», *Virginia Woolf, Entre els actes*, Barcelona, Edicions 62, 5-12.
- WILLIS 1992: J. H. Willis, *Leonard and Virginia Woolf as publishers: the Hogarth Press, 1917-41*, Charlottesville, University Press of Virginia.

TRADUCCIONS AL CATALÀ DE VIRGINIA WOOLF

- WOOLF 1930: Virginia Woolf, *Mrs. Dalloway*, Barcelona, Proa. Trad. de C. A. Jordana.
- WOOLF 1938: Virginia Woolf, *Flush*, Barcelona, La Rosa dels Vents. Trad. de Roser Cardús.
- WOOLF 1988: Virginia Woolf, *Flush*, Barcelona, Destino. Trad. de Jordi Fernando.
- WOOLF 1973: Virginia Woolf, *Els anys*, Barcelona, Nova Terra. Trad. de Maria-Antònia Oliver.
- WOOLF 1984: Virginia Woolf, *Al far*, Barcelona, Proa. Trad. d'Helena Valentí.
- WOOLF 1985: Virginia Woolf, *Una cambra pròpia*, Barcelona, Grijalbo. Trad. d'Helena Valentí.
- WOOLF 1985b: Virginia Woolf, *Orlando*, Barcelona, Edhasa. Trad. de Maria-Antònia Oliver.
- WOOLF 1989: Virginia Woolf, *Entre els actes*, Barcelona, Edicions 62. Trad. de Marta Pera.
- WOOLF 1989b: Virginia Woolf, *Les ones*, Barcelona, Edhasa. Trad. de Maria-Antònia Oliver.
- WOOLF 1999: Virginia Woolf, *Dones i literatura. Assaig de crítica literària*, Barcelona, Columna. Trad. de Jordi Ainaud.